

מראי מקומות - ביצה

י.

כר' שמעון לענין יו"ט, ואין דין מוקצה, מ"מ י"ל דיונים קטנים [דגדולים אסורים משום צידה] כ"כ מוקצין מדעתו דהוה להו כגורגורות וצמוקים, דמוקצין הן לכ"ע.

ז. וב"ה ל"ל למימר זה וזה אני נוטל, וכו'.

כ' הפני יהושע דקו' זו היא על ר' חנן דוקא, דעל מתני' הי' שייך לומר דמה שצריך לומר זה וזה אני נוטל, על בריכה ראשונה קאי, דצריך לומר מעיו"ט דזה וזה אני נוטל, משום דהוי מוקצה גמור, דמשום דחייס עליהו מסיח דעתו מהם, וא"כ אי"ז ענין לברירה כלל. וליכא למימר דמאן דאית לי' ברירה ס"ל דגם בכה"ג לא בעינן הזמנה, אלא לאחר שיטול למחר, אמרי' דהוברר הדבר שהי' דעתו עליו מאתמול, דא"כ בטלו כל דיני מוקצה.

ח. וכי תימא ב"ה לית להו ברירה, והתנן וכו'.

הק' המהרש"א לקמן (לח.), הא התם אמרי' דר' אושעיא ס"ל בדברבן יש ברירה, וא"כ הדרה קו' לדוכתי', הא ודאי בדברבן אית להו לב"ה ברירה [וודאי למה שתי' רבא למסקנא ניהא]. וכ' השער המלך (גירושין ג, ד"ה ועל פי) דע"פ דבריו שם, דכ' דמה דאמרי' דבדינים דרבנן יש ברירה, היינו משום דספק דרבנן לקולא, א"כ קו' המהרש"א לק"מ, דהא אנו במוקצה קיימינן, וקיי"ל דספק מוקצה אסור כשל תורה, וא"כ שפיר אמרי' לענין מוקצה דאף ר' אושעיא מודה דאין ברירה.

ז. המת בבית ולו פתחים הרבה, כולן טמאין.

כ' רעק"א דלכא' מה שהכלים שבתוך כל הפתחים טמאין, היינו מספק, שאיננו יודעין באיזה פתח יצא המת ממנו, וצריכין להסתפק דאולי מפתח זה יצא. אלא דא"כ ק', לימא דכלים שבפתח זה בטלים ברוב כלים שהם טהורים בכל הפתחים, ואף דכלים חשיבי ולא בטלי, אבל לפי מש"כ האיסור והיתר דכל דברים החשובים דלא בטלי, היכא דנולד האיסור כשהם בתערובת, אז שפיר בטלי, א"כ לימא גם כאן דבטלים אם היו הכלים בפתח בשעת מיתה. וכ' דלכא' צ"ל דיסוד הענין הוא דכיון שאיננו יודעין באיזה פתח יוציאנו, הוי כאילו סוף טומאה לצאת בכלם, וכאילו כולם פתוחים, וכולם טמאים ודאי, וסיים דעדיין צ"ע. וכ' השערי ישר (ג, כב ד"ה ולפי מש"כ) ליישב קו' רעק"א, דכיון דאין כאן דבר במציאות האמתית לא נתיחד פתח א' לטומאה, א"כ באמת אין כאן דבר מתבטל ודבר המבטל, ובזה לא אמרי' שיתבטל ברוב.

י. והכא היינו טעמא, דלמא מטלטל ושביק מטלטל ושביק

כ' הרשב"א דהלכך לא סגי באומר מזה אני נוטל עד שיגמור בדעתו מעיו"ט איזהו זה אני נוטל. וכ' דמסתבר דכ"ש כשמזמן את כולן, ואומר כולן יהו מוכנים לי למה שאני צריך מהם, דמהני. אבל הביא מתוס' דאם זימן כל יוני שובך בשביל זוג א' שהוא צריך, אי"ז חשיב הכנה, ואינו יכול ליטול אף זוג א'. אבל אם זימן את כולם, שאם יהי' צריך לכולם יקח, ואם צריך לזוג א' יקח, אז שפיר הוי הכנה, ואף אם אינו צריך אלא זוג א', שפיר יכול ללקחו.

א. ואי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה

כ' הרשב"א דאי"ז דומה לשאר "אי נמי" שיש לנו בש"ס, דבדרך כלל הפירוש הוא כמו איבעית אימא, אבל כאן הא איצטריך לשנויי גם אליבא דב"ה, וא"כ ע"כ פירושו הוא כמו "וכן", דהיינו דוכן לב"ה יכולים לפרש דאינו דומה.

ב. אלא אי קשיא הא קשיא, ב"ש אומרים אין מסלקין את התריסין ביו"ט... מוחלפת השיטה

כ' הרשב"א שיש מי שפי' דמפכינן הא דתריסין, ומשום דהשווט תנן בבחירתא [עדות], וכל מה דתנן בבחירתא דוקא. אבל הביא מ"ת דאדרבה, מפכינן הא דהשווט, וע"ש שהאריך בראיות לזה [וע' בתוס' לעיל שג"כ הביא דר"ת ס"ל דלעולם מהפכינן הא דהשווט]. וע"ע בשטמ"ק שכ' דמרש"י משמע דמהפכינן איזה מהן שירצה, ור"ת ס"ל דהשווט מהפכינן כדי דליהוי ב"ה לקולא.

ג. א"נ עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא משום דאין בנין בכלים, וכו'.

כ' המהרש"ל דאין גורסין "א"נ", אלא גורסין "דלמא לא היא", דהגמ' באה לדחות מה דאמרי' מוחלפת השיטה. אולם ע' במהר"ם שיי"ף שכ' דמרש"י משמע דלא גרס תי' זה כלל, אלא הגמ' כאן נשארה בהא דאמרי' דמוחלפת השיטה. וע"ע בפני יהושע דג"כ כ' לדייק כן מרש"י ומתוס', והביא דהרמב"ן גרס ודלמא לא היא, וכמהרש"ל, וע"ש שהאריך בזה.

ד. ב"ש אומרים לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום

מבואר מכאן דב"ש ס"ל למוקצה, ותמה תוס' לעיל (ב), א"כ מה צידד הגמ' שם לומר דב"ש לא ס"ל למוקצה. ותי' דהי' שייך לומר דב"ש ס"ל למוקצה רק בבעלי חיים, דחמיר טפי.

ה. דב"ש סברי גזרי' דלמא אתי לאמלוכי

פרש"י, גזרי' כי שקיל להו למחר אתי לאמלוכי וחייס עליהו [דדרך הוא לחוס על בריכה ראשונה להיות צוות לאמא], והו"ל טלטול שלא לצורך. אבל הרמב"ם בפיה"מ פי' החשש באופן אחר, דכיון דדרכו לחוס על בריכה ראשונה, חיישינן שמא ימלך ולא ירצה לקחתם, ואחר כניסת יו"ט ימלך שנית ויקח אותם, על אף שהם מוקצה, ומבואר דאין החשש משום טירחא שלא לצורך, אלא מטעם מוקצה. ואי' עוד פי' ג' בחי' הרא"ה, דכיון דהמלכה שכיחא, א"כ כיון דחיישינן שמא ימלך, נמצא דאינו חשיב מוכן, ועדיין מוקצין הן.

ו. אבל בבריכה שני', דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי

ע' בהגהות אשרי (בס"י י"ד) שכ' דאזותן שלא הזמין אסורין בטלטול משום דמוקצין הן, אבל דין תרנגולת אינו כן, אלא כיון דתרנגולות עומדות לאכילה, א"כ כולן חזו לאכילה ויכול לברור איזה שירצה, וכולן חזו לטלטל. וע"ע בפני יהושע שהעיר אהא דצריכין לזמן היונים, שהרי שאר בעלי חיים אין צריכים הזמנה, מ"מ אין דעתו על יונים, ועד כדי כך דאפי' אי אמרי' דב"ה ס"ל